

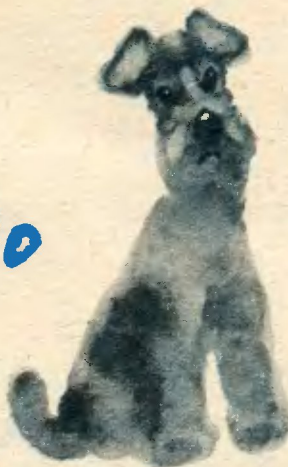
A detailed illustration of a dog, possibly a terrier mix, sitting on a thick, dark tree branch. The dog has white fur with brown patches and floppy ears. The background is filled with green leaves and branches, creating a dense, natural setting. The entire scene is framed by a decorative blue border with a repeating pattern.

МАЙК ЙОГАНСЕН

**СОБАКА,
ЩО ЛАЗИВ НА ДЕРЕВО**

МАЙК ЙОГАНСЕН

СОБАКА,
ЩО
ЛАЗИВ
НА ДЕРЕВО

ОПОВІДАННЯ

Для старшого
дошкільного віку

Упорядкування
та літературна обробка

БОГДАНА
ЧАЙКОВСЬКОГО

Художник
ТЕТЯНА
КАПУСТІНА

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1989

КІТ ЧУДИЛО

До нас прибудилося кошеля, і ми взялися його вчити. Хто його зна, як треба вчити котів, то ми й стали його вчити по-собачому.

— Ляж! — І котик лягає і дивиться на нас, що ми йому дамо за це.

— Вперед! — І котик біг уперед що мав сили.

— Назад! — І котик вертався до нас. Тоді ми давали йому трішки сиру або риб'ячу голову.

Так ми й вивчили його по-собачому.

Зробили йому нашійничок із старого ремінця, і став він зватись Чудило.

Так і бігав за нами кіт Чудило, немов собачка. Тільки не скрізь. У річку не ходив. Ми купаємося, а він сидить на березі, чекає. Ми — до човна, а він не хоче, нявчить, бігає берегом, а до нас не пливе. Не люблять коти мокрого!

Одного разу поїхали ми човном вудити рибу. Дійшов з нами до берега кіт Чудило, а в човен не поліз, не схотів. Вибрався на дошку, що коло неї перуть білизну, і сидить на тій дошці над водою.

А під дошкою гуляють маленькі рибки — верховодки. Дивиться на них згори кіт Чудило — мабуть, смачні рибки, та в мокрому місці плавають. Дививсь, дививсь та й заснув на сонечку.

Наловили ми багато верховодок. Був у нас здоровенний синій глек, той, що воду ставлять коло вмивальника. Зачерпнули ми тим глеком води і напустили туди верховодок повно. І попливли човном додому.

Прокинувся кіт Чудило, протер лапками очі й дивиться, чи не привезли ми йому чогось смачненького. Полазив у нас по плечах, по кишнях — немає нічого. Тоді як глянув у наш глек, так і закам'янів: рибок у глеку так рясно, що води між ними не видно. Плавають, плавають, одна на одну налазять — аж чорно в глекові.

Ми поставили глек на землю і трошки одсунулися, дивимось, що робитиме кіт Чудило.

Він вибравсь на верхній край глека, умостився й сидить. Сидить, дивиться вниз на рибку. Дивиться, дивиться й нахиляється нижче та нижче, уже звисає над водою, уже й передні лапки в глекові, тоді — шубовсть! — і вскочив у воду.

Заметушився, заборсався, забився у воді — аж глек ходором ходить. І не вистрибує.

Ну, думаємо, пропав кіт Чудило — утопився, захлинувшись водою, упавши догори ногами в глек.

Уже хотіли його рятувати, коли вилазить! Мокрий, сердега, нечепурний, плохий, ніби цілу ніч під дощем був, але рибка в зубах.

Виліз, рибку поклав долі, обтерся, облизався й почав їсти. Рибку з'їв, помурчав, витягнув ноги, ще раз облизався — і знову поліз на глек.

Дуже довго сидів, дивився, коли знову — шубовсть! — і вистрибнув з рибкою в зубах. І цю з'їв. Тоді ми забрали глек і попекли верховодок на сковорідці. Поклав на хліб — і їж!

І кісток не треба вибирати — так і хрумтять на зубах, як хрящ. А Чудилові повіддавали хвостики й голівки.

Отак і привчився кіт Чудило до мокрого. Іде з нами до річки, сам стрибає в човен, як мисливський собака, і зараз же до глека. Ми вудимо рибу, а він на глекові сидить, чекає. Як накидаємо у глек верховодок, тоді й він починає ловити рибу. Отакий у нас був кіт — кіт Чудило.

СОБАКА, ЩО ЛАЗИВ НА ДЕРЕВО

Я жив ціле літо в маленькому місті. Учителював і вчився сам. У мене була кімнатка, відділена від кухні дощаною перегородкою. На кухню часто ходив фокстер'єр Джек — маленький собачка, але дуже завзятий.

Ми познайомилися з ним надворі, і він став ходити до мене в хату.

Я сиджу і читаю, а він спить біля столу.

Бувало й так, що сам стомишся і заснеш, поклавши голову на стіл.

Але більше спав Джек, а я читав.

— Джек! — кажу я тихо, наче це слово в книжці написано. Лежить — тільки вуха настовбурчив. — Джек! — трохи голосніше. Устав і дивиться на мене, а я нібито й не бачу, читаю. — Джек! — уже голосно, а сам дивлюся в словника. Стриб! І вже він на словнику. — Ну, ходім погуляймо.

Куди я, туди й він. Сховаєшся від нього — шукає, гавкає, а як довго нема, то й скарчить. Біжиш — і він біжить. Сядеш — він лягає спати.

Було у дворі старе, товсте, похиле дерево.

Якось я вибрався на те дерево з книжкою і взявся читати. Джек бігав, бігав навколо дерева, просився, плакав, коли як стрибне на дерево, пробіг трохи вгору й зірвався.

Я сиджу тихо — чи не злізе сам на похилий стовбур?

Ще раз розігнався і вибрався на перше коліно дерева. Подививсь угору і — до мене.

Та там аж скільки п'явся — вище злізти не міг.

Другого дня пішли ми знов у двір. Довго старався Джек, разів зо три покотивсь униз, та все ж вибрався з розгону на другу розвилку дерева.

Отак щодня лазили ми з ним на дерево. Сказати правильно — я лазив, а він збігав.

Якось пішли купатися, я зліз на вербу стрибати, а він за мною. Я стрибнув у воду — і він теж.

Під осінь я виїхав, а перед тим познайомив Джека з хлопчиком Ванею. Через місяць Ваня написав мені листа.

«Навчився Джек вибиратися на кожне дерево, аби було товсте і щоб кора не гладенька була. Усі сусідські коти повтікали з двору — ніде їм рятунку не було. З дерева Джек — на паркан, з паркану — на дах і там ганяє котів.

Не тільки коти, а й перехожі люди лякались. Ідуть увечері повз садок, коли старе дерево — гррр! — гарикає, як собака. То Джек сидить на дереві і гризе кістку».

ЯК МУРАШІ НАЇЛИСЯ ЦУКРУ

Зимому мурашів не видно. Вони сховалися під землею, затулили дірочки і ждуть, поки стане тепло.

Коли настане весна і буде тепло, мураші поодтуляють дірочки і повилазять на сонечко. Є колючий такий будяк, і на тому будяку живуть зелененькі малесенькі тлі. Вони ссуть той будяк.

От мураші позлазять на ті будяки і беруться вусами лоскотати тлю. Полоскоче, полоскоче, а тля й пустить із себе крапельку соку, що вона насмоктала з будяка. Тоді мураш ту крапельку ковтне та й біжить до другої тлі. І ту полоскоче, і та крапельку пустить, і цю крапельку ковтне собі мураш. Так і живуть — доять оту зелененьку тлю.

Чи ти коли-небудь роздивлявся добре мураша? У нього є голова, а на голові вуса. Тими вусами вони лоскочуть тлю, видноють з неї молоко.

Та в мураша не тільки вуса є на голові. Є в нього й очі, лупаті та круглі. Є ще й кусачки-кліщаки.

Як упіймати двох мурашів, щоб були не з одного мурашника, та вкинути їх у склянку, то вони, бува, почнуть битися.

Чи ти бачив колись, як мураші б'ються? Кулаків у них немає, а є оті кусачки. От вони позчеплюються тими кусачками і дивляться одне на одного.

В мураша є їдка кислота. Як вони позчеплюються, то й починають згинатися, щоб бризнути одне одному ту їдку кислоту. Хто перший бризне другому кислоту, той і дужчий.

У мене був мурашник у хаті. Літом пішов я на вигін, одшукав, де живуть мураші, копнув лопатою так, щоб ухопити багато мурашів та яєчок їхніх, і поніс до себе

в хату. Там я взяв два скельця та й улаштував мурашів із землею між тими скельцями.

Так вони в мене жили цілу зиму.

Поробили в землі між склом доріжки, коридори, кімнати і живуть.

Треба ж їх і годувати. Годувати треба медом. Меду в мене на той час не було. Я взяв маленький шматочок цукру і поклав там, де в них був коридор. Поклав, а сам дивлюся, що воно буде.

Виліз один мураш у коридор, знайшов цукор та й припав до нього.

Припав і смокче.

Тоді і другий мураш виліз — і теж до цукру. Смокче. Тоді третій.

Сидять на шматочку цукру і ссуть.

Дивився я, дивився, аж в одного мураша черевце розпухло. Було чорне, а зробилося смугасте і здорове стало.

Ну, думаю, об'їлися мої мураші цукру. Тепер захворіють і загинуть. Було б, думаю, не давати їм одразу стільки цукру, а то як же я їх тепер лікуватиму!

Мураш дуже маленький, лікаря до нього не покличеш і температури йому не зміряєш. Пропали, думаю, мої мураші.

Коли дивлюсь, а перший мураш перестав смоктати цукор. Учепився лапками за землю й висить так.

Тут ще повилазили мураші, та вже не йдуть до цукру. Може, ці розумніші, не хочуть, щоб їм так черевце рознесло?

Ні, видно, й ці хочуть солодкого. Підповзли до того мураша і почали його лоскотати вусами. Полоскочуть, полоскочуть — він і пустить із себе солодку краплю. Припали вони до цього мураша і ссуть уже з нього цукор. Виходить, що цей мураш мусив їх усіх напувати. Так вони смоктали з нього дуже довго, а коли висмоктали, то й черевце в нього зробилося знову чорне й мале.

Він тоді встав, розгладив вуса і пішов спати.

Так я і годував своїх мурашів зимою цукром. А навесні, коли стало тепло, знову випустив їх на вигін. Хай смокчуть тепер ту зелену тлю, що на будяках.

СОБАКА І ВОРОНИ

Чи може одна ворона подолати собаку?
Ясно, що не може.

Скільки ж треба тих ворон, щоб собака перелякався і втік?

Я був думав раніше, що й ціла зграя ворон не подужає собаки — де ж їм! Собака як гавкне, як клацне — так і нема ворони. Так я гадав, аж поки занесло мене на берег Каспійського моря. Там довелося мені щось побачити.

Ворона там така, як і в нас: сіра з чорними крильми. Там, як і в нас, ворони люблять сидіти при воді. Сидять на березі моря і ждуть.

Може, якусь рибку напівдохлу викине хвиля.

Може, якийсь невеличкий краб вилізе з-під каменя.

Може, якийсь морський черв'як забариться на неглибокому місці.

Сидять ворони і ждуть. Сидять, а самі озирються, чи не йде хтось великий та страшний, скажімо, людина, чи кіт, чи собака. Як хто підійде, то ворона зараз: «карр!» — і полетіла.

Облетить кругом, обдивиться, хто це йде, ще раз крикне: «карр!» — і сяде недалеко.

Як вечір, то всі ворони збиваються до купи і так зграєю летять почувати у виноградні садки, на дерева. Там сплять до ранку, а вранці знову: «карр!» — і летять на берег моря.

Рано, ще вдосвіта, я вийшов повз залізничне депо, де сплять паровози, на море. Перед тим увечері я підбив качку і не знайшов, бо було поночі. Думав: знайду вранці.

Та коли я прийшов, то побачив: уже знайдено мою качку, і знайшов її собака.

То був нічий собака. Скуйовджений він був, брудний

і жив сам по собі. Ніхто його не годував, а їв він що знайдеться. Безпритульний собака.

Видно, шукаючи дохлої риби, нанюхав він мою вчорашню качку. Отож він ліг, забрав качку між передні лапи і налагодився снідати.

Я вже намірився йти до нього і забирати качку, коли чую вгорі: «карр!» — прилетіли дві ворони і посідали коло собаки.

Ну, думаю, це він ще й ворон ловитиме. Цікаво подивитися. І справді, ходить ворона перед самим собачим носом, націляє на качку.

Собака лежав, лежав, коли як кинеться до ворони. Вона собі: «карр!» — підлетіла трохи, знову сіла. Собака до неї, а друга ворона вже сіла на качку, довбає тим часом.

Собака добрав, що його обдурено, і назад до качки. Ворона качку покинула і підлетіла. Літають обидві, крутяться над самою собачою головою.

Тепер собака, видно, вирішив плюнути на ворон, бо все одно не впіймаєш, і взявся знов до качки. Зараз же обидві ворони посідали і ходять довкола.

Коли одна як довбоне собаку в хвіст. Загарчав собака і до ворони, а друга тим часом качку довбе.

Стало собаці жарко. Тут не те щоб упіймати, а, мабуть, не дадуть прокляті ворони й поснідати як слід. Треба тікати. Собака підхопив качку і подався підтюпцем геть від моря.

Але й воронам сподобалося качине м'ясо. Вони — за собакою. Одна над головою крутиться, зазирає в очі — от-от виклюне око! А друга сяде на спину собаці, довбоне і одлетить. Собака гарчить, обертається до неї, тоді перша ворона його ззаду б'є. І спереду лихо, і ззаду біда! Присів собака, хвоста підібгав, гарчить, зубами клацає.

А ворони насмілили, уже й сидячого довбають. То одна, то друга.

Коли це собака високо-високо заскавчав, покинув качку і втік. Ще трохи провели його ворони, на прощання ще разів зо два довбонули, щоб не забував, і повернулися до качки.

Так дві ворони подужали одного собаку.

ЯК ОКУНЬ САМ УПІЙМАВСЯ

Підійди до річки ясного сонячного дня. У воді, там, де неглибоко, видно риб. Це не риби, а рибенята. Великі риби повтікали, як тільки ти підійшов до берега. А малі рибенята не бояться і гуляють собі в літній теплій воді. Коли вони повиростають, то стануть хитріші і теж тікатимуть від тебе. Деякі риби виростуть дуже великі. Деякі будуть трохи менші. Верховодки й бубирі будуть завбільшки з мій палець.

Та є й такі риби, що й повиростають і плодитимуть рибенятка, а самі все ще будуть малесенькі, та так і зостануться завбільшки як півсірника. Більші вони рідко бувають. Самі вони пузатенькі, очі в них банькуваті, плавці червоненькі. Звуться вони пукасі. Коло берега їх буває мало, а шукати їх треба в таких затоках, де не біжить вода, а стоїть.

Я розповім, як Іван ловив пукасів.

Був у Івана солом'яний бриль — батько йому купив на колгоспному ярмарку. Отож Іван скинув штанці і поліз у воду між очерет.

За очеретом невелике було плесо — тиховід. Там батько вихідного дня ставив ятери — Іван те місце знав. Там же батько й показав йому на пукасів. Пукасі плавали собі поміж лататтям і шукали поживи.

Іван проліз стежкою між очеретами і вибрався на плесо. Там було неглибоко — Іван і пука не замочив. Пукасі й тепер плавали між лататтям. Іван став спокійно. Пукасі підпливли до нього і стали черкати його по ногах.

Іван узяв свого солом'яного брилика, накришив у бриль трішечки хліба і спустив брилика на дно. Як тільки позби-

раються пукасі понад брилем, Іван підійме його вгору разом із пукасями і впіймає їх.

І правда, пукасі швидко занюхали хліб і почали пастися над брилем. Іван хотів уже витягати, коли щось побачив: недалеко від бриля понад самим дном стояв перістий окунь і дивився на пукасів, мов кіт на сало.

Окунь трави не їсть. Хлібом його теж не занедиш. Він любить рибку попоїсти.

Та пукасі теж не дурні і не люблять, щоб їх поїдали. Отже окуневе життя не легке. Хочеться впіймати, а пукасі тікають. Що робити? Треба сховатись.

У окуня на спині такі темно-зелені смужки. Як притулиться окунь до водяної трави, до водоростей, то його не видно. Притулиться й жде, аж поки припливе якийсь пукасик. Так і цей окунь. Стояв понад самим дном і чекав.

Довго так чекав окунь, поки побачив, що пукасі коло нього не плавають і все вовтузяться над брилем. Окунь крутонув хвостом і подивився в бриль. У глибу бриля було темно і затишно. Сховатися там можна було краще.

Тож окунь довго не думав, а пірнув у бриля і затаївся на дні.

От що побачив Іван, коли хотів витягати бриля. Як же тепер бути? Витягти бриля — то, може, окунь злякається і втече. Іван став малу-помалу підіймати бриля — дуже тихо. Уже пукасі були над крисами бриля, а окунь так і не ворухнувся — задивився на пукасів.

Так його Іван і піймав разом з пукасями.

КРАБИ

Я взяв рушник і пішов на берег моря в Криму.

Спускався я зі скель сходами, вирубанними в камінні.

Коли сходив униз, мені здалося, що каміння біля берега все поспіль укрите якимись чорними цяточками.

Та коли я зійшов, каміння було чисте і гладеньке, воно блищало, його обмивала морська вода.

Я вибрав великий плаский камінь, підстелив рушник, скинув одягу і ліг на камінь під сонце.

Так лежав я довго, аж сонце дуже нагріло мені шкіру і треба було перевернутися; я обернув голову і щось побачив.

Усе каміння, що побіля води, знов було поспіль укрите чорними цятками. Тільки тепер оті цятки були великі й живі: одні повзли вгору, інші совали лапками, ще деякі, ставши диба, дивились на сонце.

Це були краби — круглі чорні морські раки. Найбільший з них був з мою долоню завширшки, а найменший був як мідна копійка. Їх було дуже багато, багато сотень. Я глянув уздовж берега — скільки міг бачити — усе каміння поспіль було засаджене крабми. Чимраз нові й нові вилазили із щілин на сухий камінь, плазували боком, ніби чорні гудзики з ногами й клішнями. Бувало, що вони наштотувались одне на одного, оступалися, бувало, що й падав якийсь назад під камінь. Але вони плазували мирно, великі не займали малих, тільки кожний хотів перший вилізти на сонечко.

Я почав придивлятися до одного більшого краба. Цей був уже не як гудзик, а як чималий чорний гаманець, і клішні у нього були здоровенні. Він виліз на сухе, трохи піднявся

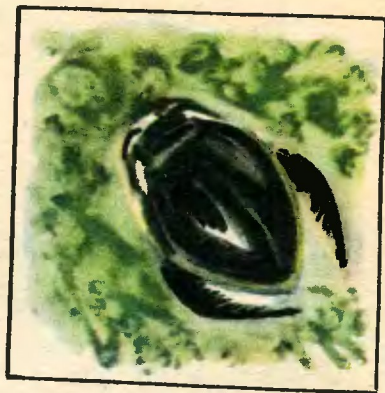
на ногах і стояв тихо, наче роздивлявся навколо. Я й собі притих. Краб постояв ще трохи і почав їсти.

Величезними клішнями він зривав морський мох з каменя і ніс його до рота — то правою, то лівою клішнею, наче людина, що обома руками, без ложки, їсть кашу. Він робив це так швидко й ловко, що я розсміявся і підняв руку.

В одну мить всі краби зникли. Вони попадали з каменів у щілини як мертві. Усе каміння знов стало голе й чисте. Довго довелося чекати — мабуть, хвилин з десять, поки знов по одному, обережненько почали вилазити краби.

ЖУК-ВОДОЛЮБ І ТАРГАНИ

По дорозі повз жук. Великий та чорний. Іван глянув і сказав:

— Це жук-водолюб. Він любить воду. Це він залетів сюди з Комишуватого озера. Подивлюсь, як він буде жити у мене в хаті.

Іван забрав жука. Жук був немов чорна ложка, гладкий і блискучий. Вуса він сховав, бо злякався, чи не смикне Іван його за ті вуса. На череві в нього був гострий такий шпичак, як голка.

Іван приніс жука, налив води в банку, вкинув туди пару камінців — буде йому хата — і пустив жука. Жук трохи посидів і ринув на дно. Там він заповз під камінь і причаївся. Сидить і стриже вусами — що воно далі буде.

Цей жук трави не їсть. Йому треба м'яса. Може, йому згодиться тарганяче м'ясо?

Іван піймав таргана і вкинув у банку. Одразу тарганові стало мокро, і він швиденько узявся плавати, щоб впливти на сухе.

Купався він, купався, та нікуди податись — навкруги скло, ще й слизьке.

Тим часом жук, прудивши вусом, побачив, що вгорі вода гуляє і щось нагнало хвилю. Треба глянути, хто каламутить воду. Отже, водолюб вплив, ухопив таргана і поволік його до себе під камінь.

Довго не видно було нічого, аж ось впливло. Виринула тарганяча шкура. Значить, жук з'їв таргана, а шкурку пустив.

Іван наловив ще тарганів і понапускав їх у банку.

Жук поїв їх з троє і більше не виринав. Сидів під каменем.

Коли стемніло і всі вже полягали спати, щось як загуде: ж-ж-ж-цок! Тоді знову тихо. Ж-ж-ж-цок! То жук вилетів

з банки й літав по хаті. Зачепиться об щось і впаде. Літав, літав, озера не знайшов і знов повернувся в банку. Там ще повечеряв парою тарганів і затих.

Так він жив у Івана днів зо три. Але однієї ночі надибав він одчинене вікно і подався геть, на Комишувате озеро.

СОБАКА

Це було на Курщині.

На березі річки.

Учні мої вудили рибу, а я взяв рушницю і подався стріляти куликів. Тихеньку я скрадався берегом до якоїсь мілини. «Пий-віт!» — схоплювався куличок-пісочник і летів, немов креслив крейдою пряму лінію на дзеркалі ріки. Бумс! — стріляв я — і куличок падав, як біла крапка на дзеркало. Я швидко роздягався і плив до кулика.

З нами була Леда — собака. Це була на диво ласкава й ніжна лягава. Коли полювали мої учні, я розважався, граючись з нею, і вона від мене не відходила. Але, вибираючись стріляти, я її з собою не брав, бо вона гасала попереду й зганяла куликів, а я не вмів нею командувати: тримати її при нозі.

Та варт їй було почути мій постріл, як вона мчала, перестрибуючи канави, мені на підмогу й послужливо розганяла геть усю куличву, так що мені не випадало й вистрілити більше.

Я повернувся назад і ліг на сонячній траві. Вона й собі лягла і враз заснула здоровим собачим сном, ледве повискуючи проти сонця.

Тоді я тихенько звівся, поволі-волі, та до річки, та аж до мілини. Зігнав куличка — бумс! — кулик упав на воду, наче розбив дзеркало. Я роздягся й поплив. Леда була вже тут і попливла за мною.

Довелося знову вернутись на те саме сонячне місце й лягти. Лягла й Леда, але поклала лапу мені на груди — мовляв, не втечеш тепер без мене. І враз заснула. Приснився їй, видно, той самий сон, бо знову вона взялася блаженно повискувати й скиглити, розкошуючи під сонцем.

Я тихенько зсунув її лапу з себе. В ту мить Леда

прокинулась і обернула до мене голову. Вона дивилася на мене пильними, зовсім не сонними очима. Але я не рухався, я хропів, що мав сили, ніби не сталося нічого. Леда присунулася ближче, лизнула мене язиком у ніс і знову поклала лапу мені на груди. За секунду вона знов щасливо спала, тільки лапа трохи сіпалась мені по сорочці.

Так вона й не дозволила мені полювати без неї куликів. Уночі, коли я вклався на сіні, міркуючи вранці вибігти на болото, чи не пролетить якесь зайшле чиря, з хати з'явилася Леда. Вона довго борсалася коло мене в сіні, укладаючись так, щоб билля не лізло в ніс, чхала, качалась, вищала, нарешті притулилась і заснула.

Перед тим, як заснути, вона знову поклала лапу мені на груди.

ВОВКИ І ВЕРБЛЮЖАТА

Голодно живуть вовки у Прикаспійській пустині. Найгірше їм буває зимою: ховрашки сплять під землею, ящірки й ті поховалися й подубіли. А їсти хочеться.

Найкраще було б упіймати верблюда. Та коло нього є верблюдиця, а головне — люди! Людей же вовк боїться над усе.

Ще є вівці — коло овець злі собаки і знову ж люди, ще й з рушницями. Отже, про овець і думати не доводиться. Коло верблюдів усе ж таки менше людей. Пасеться собі верблюдиця з верблюдам і ходить по степовій пустині, шукає, де є під снігом трава. Тоді розкопає копитом траву і їсть. І верблюда коло неї. Як би його добратися до верблюжати?

Верблюда — воно ж дурне і цікаве. З ним можна б упоратись, якби не верблюдиця. А верблюдиця хоч і не дуже розумна, але сильна і здорова: як дасть ногою, так і покотишся в сніг. Ще й зареве, а тоді напевне прибіжать люди.

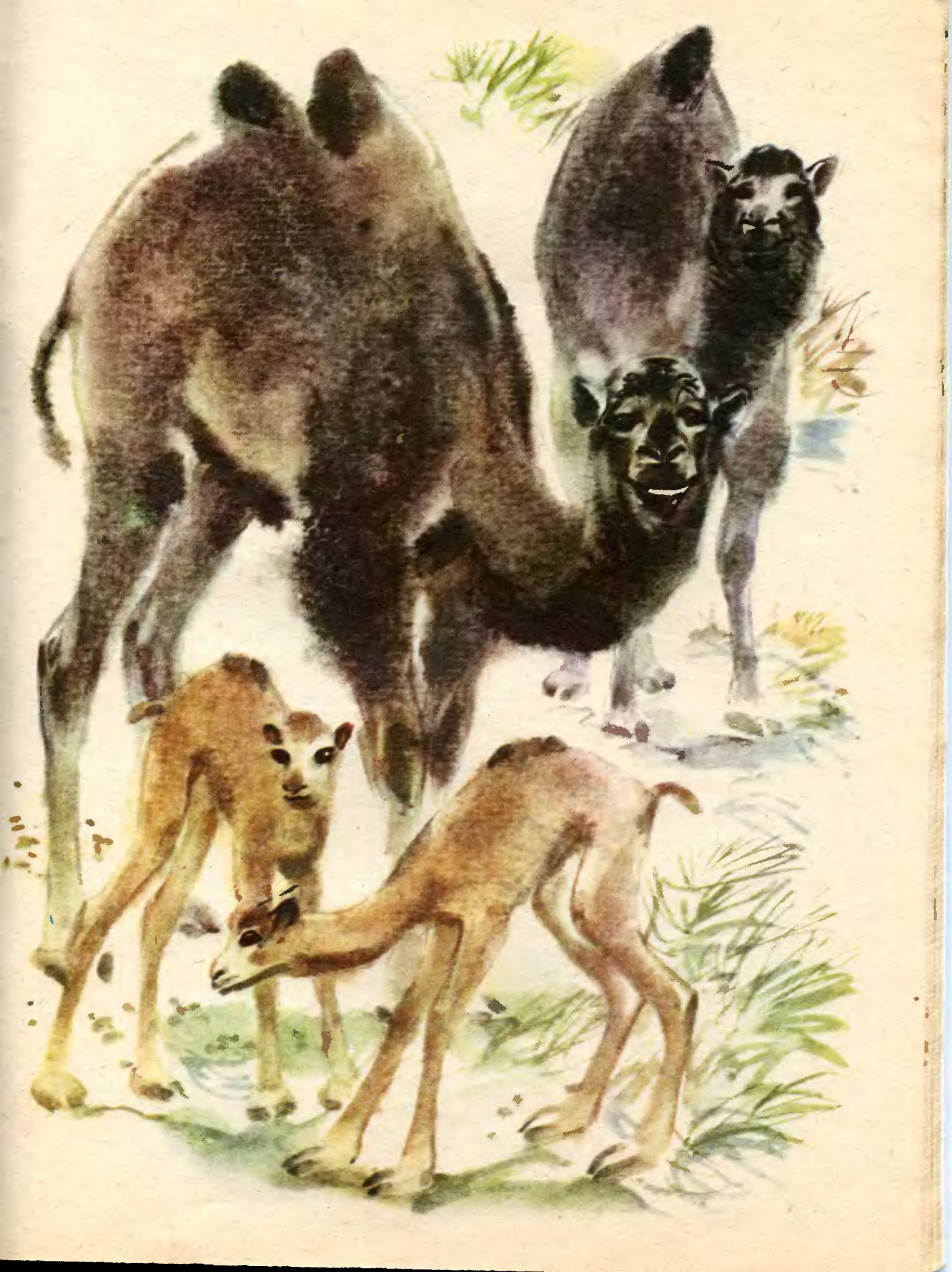
Як його бути? Є такі старі вовки, що все ж таки їдять верблюжатину. Вовки знають, як упіймати верблюда.

Як підіймеш руку або помахаш шапкою, воно зразу біжить до тебе обдивлятися, що воно таке. А як його ще погладити, то так і ходитиме цілий день коло тебе.

Хто й зна, як вовки до того додумались, тільки буває такий старий вовцюга, що вміє підманити верблюда.

Як одійде верблюда від матері, старий вовк перелізе поза горбами на череві, щоб поближче до верблюжати. Ляже на спину й лежить, але одну ногу підійме вгору. І меле цією ногою, наче то не нога, а товста бур'янина або ще щось незвичайне коливається під вітром.

Як тільки побачить таке діло верблюда, то йому стає цікаво, що воно таке. І підходить ближче.

Та вовк не стрибає на нього. Ще й верблюдиця недалеко, і люди теж. Вовк тихенько перелазить на череві трохи далі. І знову ногу задере вгору і коливає нею.

Бачить верблюжа, що цікава та штука тікає від нього, і хоче підійти ближче. Щоб вона наступила на верблюжа, то, може, верблюжа злякалося б і само втекло б до матері. Так ні, та штука сама тікає. Підійде верблюжа ближче, а та штука вже за іншим горбом манячить.

Отак відведе старий вовк верблюжа від матері на кілометр чи більше, а тоді — стриб йому на горло і перервав.

І їсть сам, не виє, не кличе інших вовків, бо можуть позбігатися люди. Наїється і йде спати.

Але казахам те верблюжа дуже дороге. Отже, вони сідають на коней, беруть собак і їдуть по вовчому сліду. Вовк наїється і біжить не дуже охоче. Часто буває, що вдається вовка піймати. Як не того, що зарізав верблюжа, то бодай тих, що доїдали після нього. І вже тоді вовкам нема пощади. Цілим колгоспом, буває, ганяють вовків, бо без верблюда в пустині жити дуже трудно.

СОБАКА ДЖАН

Не раз я полював з Джаном, і що більше полював, то вірніше знав: кращого собаки мені не знайти.

Де б тільки качка впала — піде, знайде, принесе. Бувало й таке, що запливе десь у великому озері далеко-далеко, аж голови його не видно. Все одно — упіймає підранену качку, принесе. Раз було так: узяв я з півдесятка малої породи качок — чирят. А великих, крижнів, не бачив ні одного.

Коли дивлюся — літає над очеретами далеченько від мене, хоче сісти.

Я почав його вабити. Так старався покликати його, так ніжно кречав у дерев'яну дудочку, що й сам забув, хто я. Наче сам я став крижень, наче замість куртки на мені пера, наче от-от можна зриватись і летіти. Джан і той почав дивитись на мене, чи немає у мене в мішку живого крижня.

І от хоч далеко був той крижень, а теж не витримав. Чимраз ближче й ближче підлітає до мене, послухає, подивиться, де той інший крижень, що так солодко співає, і знов одлетить.

Кінець кінцем підлетів до мене, побачив мене в очеретах і рвонув угору. Хоч і височенько було, але я вистрілив — дуже довго я ждав його. І крижень упав у воду.

Я послав Джана, щоб приніс. Джан доплив до середини озера, тільки хотів ухопити крижня, як той зник. Він ринув під воду.

Знов стало мені дуже сумно. Навіщо було стріляти так високо? Крижень живий, під водою втече від Джана і десь пропаде, загине в траві. Собака ж, хоч і плаває добре, але нізащо не рине з головою у воду — собаки поринати не вміють.

Я дивлюся — Джан опинився посеред озера і не знає, що робити. Був крижень — і нема... І запах його пропав. Хоч вертайся на берег.

Я свиснув Джанові, щоб плив до мене. Але в цю мить крижень знову виринув з води. Джан побачив і поплив до нього. Я розсердився на собаку. Це так він буде плавати до вечора. Все одно ж поринути він не може.

Коли Джан наздогнав крижня, той знову ринув. І тут я побачив щось, чого не бачив зроду і більше ніколи не побачу.

Джан заверещав від страху і поліз носом у воду. Знов виринув, заверещав ще жалібніше і знов пірнув. Під водою він ухопив крижня і поплив до берега.

Коли він виніс крижня на берег і обтрусився, він не просто дивився мені у вічі. Він жалібно скавчав, він згадував, як страшно було поринати.

І я це знав і старався його заспокоїти. Я гладив його, цілував, віддавав йому всі цукерки, що в мене були.

Джан трохи заспокоївся і гриз цукерки. Коли поїв усі, ще трошки поскавчав, потім поклав лапи мені на плечі і поліз цілуватись.

Чим далі ми жили з Джаном, тим більше любили один одного. Але хазяйка моя, людина хвора і нервова, його не любила.

Через це він спав не на добрій підстилці, а на подертій, брудній рядюзі, об яку всі витирали ноги. Він був дуже чистий і акуратний собака, і ця брудна рядюга йому не подобалась. Але він знав людський закон і ніколи не лягав на ліжко — так і спав на поганій ганчірці перед дверима.

У моїй кімнаті був маленький старенький диванчик. Він Джанові подобався більше, і він якось спробував там полежати. Але я посварився на нього пальцем, і він зліз.

Я ніколи ні разу не бив його, він і так розумів усе, що треба. Тільки хазяйка іноді біла його ногою за те, що він

заважав увійти, — а він же лежав на тій самій рядюзі, яку вона йому приділила.

Так і тепер. Не можна на диванчик — значить, не можна. Він слухав мене в усьому.

Якось принесли в кімнату поганенького кота — щоб мишей ловив. Джанові одразу схотілося загнати його на книжкову полицю або ще вище — і правда, кіт був неважний.

Довелося мені взяти того кота і пояснити Джанові, що кота займати не треба. Я взяв кота і посадив на Джана.

Джан грізно загарчав, аж кіт увесь затрусивсь і дременув до книжкової полиці. Треба було привчити Джана. Отже, я забрав кота, наказав Джанові лежати тихо і знов посадовив кота йому на спину.

Тепер Джан не гарчав. Він повернув до мене свої каштанові очі, дивився дуже сумно і тихенько скімлив. Йому дуже було неприємно. Та з того часу він кота не займав, тільки відходив геть від нього — сам боявся, що не вдержиться.

Багато днів ми провели з Джаном на полюванні. Він почав усе розуміти. Бувало, стоїмо десь у болоті — а над головою літають крячки і галасують, як тисяча бабів на базарі. Джан на них і не дивиться, а все вглядається вдалину, чи не летять качки.

Заприміть качку — весь починає труситись і штовхає мене мордою в ногу: чого ж ти не стріляєш? Як довго нема пострілу на качок, то аж скавчати береться. А на інших птахів — на чапель, на шулік — не хоче й дивитися.

Однієї ночі вдома сталося так, що я не міг заснути. Думав, качався, ніяк не міг заснути до другої години ночі. Уже в вікні видно було, що сузір'я Волосожар високо вибралося на небо — а я те сузір'я запримітив, ночуючи в човні. Раз Волосожар високо на небі в серпні місяці — значить, скоро буде розвиднятись.

Я лежав і дивився на Волосожар — коли рипнули двері. Увійшов Джан. Пройшовсь по кімнаті і почав підходити до мого ліжка.

Тоді я затаївся. Цікаво було подивитись, чого він хоче. Гуляти йому не пора, ми з ним довго бігали ввечері.

Джан підійшов зовсім близько до моєї голови. Дивиться, чи я ще сплю. А я затаївсь — ні пари з вуст.

Джан одійшов на середину кімнати. Постояв трохи і знову до мене. Довго стояв, дивився, чи я сплю, чи ні.

Видно, він вирішив, що я сплю. Отже, він ніжно лизнув мене в руку, вийшов посеред кімнати, глибоко-глибоко зітхнув і ліг на диванчик.

Через хвилину він уже спав.

Я вирішив не зганяти його вночі, а побалакати з ним як слід уранці, заставши його на диванчику.

Тільки сонце зійшло, я прокинувся і глянув на диванчик. Але Джана там уже не було. Він таки успів прокинутись раніше від мене, тихенько зліз з диванчика і пішов назад на свою рвану рядюгу.

Ще разів зо два, не спавши вночі, я бачив, як він лягав на

диванчик. Але як рано я не прокидався, ніколи не заставав його там — такий це був розумний собака.

Коли я поїхав у Прикаспійські степи, щоб написати нову книгу, хазяйка зараз же продала Джана. Кілька разів він виривався від нового хазяїна і прибігав, шукав мене — на шиї теліпались обірвані мотузки, а то й ланцюг. Але хазяйка відводила його назад. Кінець кінцем він перестав прибігати.

Мабуть, він вирішив, що я вмер.

З М І С Т

КІТ ЧУДИЛО	3
СОБАКА, ЩО ЛАЗИВ НА ДЕРЕВО	7
ЯК МУРАШІ НАЇЛИСЯ ЦУКРУ	11
СОБАКА І ВОРОНИ	15
ЯК ОКУНЬ САМ УПІЙМАВСЯ	19
КРАБИ	23
ЖУК-ВОДОЛЮБ І ТАРГАНИ	27
СОБАКА	30
ВОВКИ І ВЕРБЛЮЖАТА	34
СОБАКА ДЖАН	39

Литературно-художественное издание

Йогансен Майк

**СОБАКА,
КОТОРАЯ ЛАЗИЛА
НА ДЕРЕВО**

Рассказы

(На украинском языке)
Для старшего дошкольного возраста

Составление и литературная обработка
Чайковского Богдана Иосифовича

Художник
Капустина Татьяна Порфирьевна

Киев «Веселка»

Редактор С. О. Вишенский
Художний редактор В. А. Кавун
Технічний редактор Ф. Н. Резник
Коректори Н. В. Зубанюк, Т. В. Васильєва

ИБ № 4990

Здано на виробництво 07.12.88. Підписано до друку 13.02.89.
Формат 84×108/16. Папір офс. № 2. Гарнітура звичайна іова.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 5,04. Умовн. фарб.-відб. 21,00.
Обл.-вид. арк. 4,6. Тираж 250 000 пр. Зам. 8-299. Ціна 40 к.

Орден Дружби виводів видавництво «Веселка»,
Київ, МСП, Мельникова, 63.

Харківська книжкова фабрика «Комуніст»,
310012, Харків-12, Енгельса, 11.

И 4803640201—115
М206(04)—89 99.89.

ISBN 5-301-00361-5

© Видавництво «Веселка», 1989.
упорядкування, ілюстрації

40 К.

